

Ślady panowania arabskiego i tureckiego w toponimii, urbonimii i antroponimii Krety

Krzysztof Tomasz Witczak

Uniwersytet Łódzki

Kultura muzułmańska była obecna na Krecie przez ponad trzy i pół wieku. Wyspa pozostawała pod panowaniem arabskim w latach 824-961 i ponownie w 1821-1840 (jako część Egiptu), a pod okupacją turecką w latach 1669-1821 i 1840-1898, odciskając się silnym piętnem na społeczności i nazewnictwie geograficznym i osobowym wyspy. I tak wg. spisu z 1881 roku Kretę zamieszkiwało aż 72 353 osób pochodzenia tureckiego.

Dwa największe miasta Krety Iraklio (dawniej Kandia) oraz Chaniá do dziś jeszcze nazywane bywają Al-Ḥandaq, Al-Chania(?), zaś ich dzielnice ciągle noszą tradycyjne nazwy pochodzenia arabsko-tureckiego, np. Chamami, Sandriwani, Katsabas. Traktat pokojowy z Lozanny z 1923 r. zobowiązywał Grecję i Turcję do obligatoryjnej wymiany ludności, co spowodowało, że w latach 1923-1924 prawie wszyscy muzułmanie opuścili wyspę, na którą z kolei napłynęło wielu Greków małaazjatyckich. Pomimo silnej tendencji do hellenizacji nazewnictwa na Krecie do dziś zachowały się, zwłaszcza w urbonimii większych miast (rzadziej w ojkonimii), a także w toponimii terenu i hydronimii, wyraźne ślady pobytu ludności muzułmańskiej.

Wpływ turecki na kreteńskie imiona osobowe i nazwiska jest o wiele trudniejszy do uchwycenia. Jakkolwiek było, wśród osiadłych w latach 1923-1930 na wyspie 33 900 greckich uchodźców z Azji Mniejszej częste są nazwiska zakończone na -λής (< tur. *-li*), -ογλου (< tur. *oğlu* 'syn'), -τζής (< tur. *-ci*), podczas gdy rodowici Kreteńczycy noszą zazwyczaj nazwiska zakończone na -άκης (np. Καζαντζάκης).